Ч. 251 | Четвер 10 (22) падолиста 1894. | Рік IV.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за вложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в Адміністрациї „Ґазети Львівскої" і в ц. к. Староствах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року зр. 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року зр. 2·70
на чверть року зр. 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Два напрями політичні.

I.

Жиємо в часах, коли житє народів поступає далеко живійшим ходом, як бувало давнійше. Подїї політичні зміняють скоро одна другу і серед найглубшого мира потрясають нераз дуже сильно народними орґанізмами. Жиємо в часах реформ, котрих наслїдки можуть мати для народів таке значінє, як колись мали хиба лиш великі війни та революциї. Великі зміни політично-суспільні, які заводжено давнійше лиш силою, заводять ся нинї в зовсїм мирній дорозї. Давна фізична сила народів зійшла нинї на друге місце і сталась лиш остаточним средством конечности, а замість неї виступила на перше місце сила духа, сила інтелїґенциї народної. Лиш борба национальна лишила ся яко обяв житя народного; але й способи тої борби значно змінили ся. Слабші числом та інтелїґенциєю народи не богато зискали через ту зміну способів борби о житє народне, але все-таки зискали бодай то, що дана їм єсть можність виробляти собі духову силу до тої борби, до котрої фізичної сили не могли би були може й нїколи в собі виробити. З того випливає, що народи, котрі хотять вести успішно борбу о своє житє народне, повиннї старати ся виробляти в собі як найбільше ту силу, котра їм може бути до того помічна і потрібна. Ся задача відносить ся взагалї до всїх народів, що борють ся о своє істнованє народне, а для нас Русинів єсть она тим важнїйша, що наше житє політичне єсть созмірно значно коротше, як у деяких других подібних нам народів і що ми доси не могли або може й не уміли виробити в собі ту потрібну силу до борби політичної. Для того то в виду непевної будучности може й не від річи буде придивити ся нашим силам і обчислити ся з ними та заздалегідь подумати о тім, як би нам успішно повести дїло народне і скріпити свою народну екзистенцию.

Нинї не дасть ся вже того анї укрити, анї заперечити, що у нас виробили ся два напрями політичні: напрям активної або чинної і напрям відпорної або пасивної полїтики. Фактом єсть, що верховодяча часть нашого народу розпала ся на два табори. Як до того прийшло — істориї того не потребуємо тут розказувати; се звістно кождому достаточно, хто слїдив за нашим житєм політичним. Ми беремо тут під розвагу сам лиш доверщений факт. Але заким поговоримо о тих двох у нас напрямах політичних, мусимо насамперед сказати дещо взагалї о активній політицї і о політицї опору.

Активною або чинною єсть та політика, котра старає ся при всякій нагодї серед всїляких обставин і условій, виборсти для свого народу якісь користи, хоч би они були навіть і дуже дрібні, бо звістно, що з дрібниць, коли їх буде богато, зложить ся цїлість велика. Люди, що ведуть активну політику, старають ся длятого увійти всюди там, де можуть заступати інтереси свого народу, они шукають собі союзників не лиш між своїми, але й між чужими, а шукають таких, котрі могли би їм допомогти до осягненя їх цїли. В державі конституцийній, такій, як наша монархія, старають ся они не лиш увійти до таких репрезентаций як сойм і рада державна та до всяких тїл автономічних, але й виробити собі вплив і значінє в правительстві або й увійти самим, чи когось із своїх умістити при правительстві, щоби тогди тим більше, тим лекше і скорше помагати свому народови. Наконець старають ся они — а так мусять і повинні робити — щоби бодай одиницям свого народу, коли вже не цїлому народови або бодай єго частям, улекшувати житє та подавати їм спосіб до житя, бо ті одиницї потягають відтак і других за собою. Так отже люди чинної політики старають ся заступати всякі інтереси як цїлого народу так поодиноких єго частий або кляс, а навіть і інтереси поодиноких одиниць свого народу, о скілько той інтерес стоїть в звязи з інтересом цїлого народу.

Політику опору можна би назвати пасивною політикою. Люди, що держать ся тої полїтики, заступаючи інтереси свого народу, хотїли би повести дїло так, як они то розуміють і поставити конче на своїм; они держать ся при тім засади: так повинно бути, як ми хочемо і так мусить бути. Виходячи з тої засади, уважають они всяку иншу роботу за злу і шкідливу та старають ся ставити опір всїм тим, що не такої самої думки як они; они вже не старають ся використувати всяку нагоду, всякі обставини і условя безпосередно для добра свого народу, бо у них передовсїм на оці вробити вплив і значінє своїй політицї, своїм поглядам на веденє народної роботи, в тій надії, що коли їм то удасть ся осягнути, то они тогди від разу обсиплють свій нарід всїляким добром. Не можна сказати, щоби така політика була безвзглядно шкідлива. В краю або державі, де єсть одноцїлий нарід, має така політика нераз і велике значінє, бо она представляє противну гадку в однім народї і дає можність вынайти добру, посередну дорогу до одної цїли. Небезпечнїйшою єсть вже она в краях і дер-

---

4)

БЕЗ ВИХОДУ.

З польского. — Т. Любича.

(Дальше).

Несказана гордість дзвенїла в тім голосї, а неспокійні очи спинились на злощастно мармуровім лици суперника.

Сташко заперечив рукою.

— Помиляєш ся — сказав. — Не можу тебе вважати негідним гонорової сатисфакциї і, коли я тебе образив, то радо пристану на поєдинок. Однак тим способом можемо змити лише наші взаїмні образи, та не зможемо полагодити справи основної, що нас так ріжнить.... Дорожша менї від житя доля моєї родини і єї виставити на небезпечність не думаю.... Отже коли тобі йде о задержанє тайни, згода! буду мовчати, але ставлю услівє! нинї послїдний раз бачив ти Ганю; коли ти згинеш — то нема що й говорити; коли я згину — ти виїдеш зараз звідси і то на завсїгди.... Розумієш, на завсїгди....

Ті слова дзвенїли, мов невмолимі слова засуду.

Адольф поблїд сильно і мовчав.

— Нерівні суть наші шанси.... — шепнув вкінци глухо. — Навіть зпоза гробу хочеш мене переслїдувати. Годі, знаю, що я в твоїх руках і не маю шо тратити.... Отже годжу ся.... Даю тебі слово, що додержу всего!

Остатні слова вимовив з силою, лише в очах, котрими глянув на Сташка, блиснула ненависть, холодна як сталь і незломима як сталь.

— Отже?

— Отже — промовив Сташко помалу і виразно — думаю, що дорога показана.... Ти сказав: „на смерть або житє" — і я повтаряю: на смерть або житє.... О форму, о сьвідків, о відкриванє людям того, що між нами склало ся, я не стою, і ти, думаю, також нї....

Адольф притакнув головою.

— Маєш оруже при собі?

Адольф зняв мовчки перстень з пальця і під гербовою печаткою показав малу золоту піґулку.

— Єсть.... ту....

— Отже добре.... і в мене є все оруже.... Ти сказав: „нехай льос рішає" і я повтаряю: нехай льос рішає.... За сею стїною лежить саля білярдова. Виберемо дві кулї: хто витягне білу, то ще сеї ночи, заким сонце зійде.... Добре?

— Добре.

Сташко взяв лїхтар в руку і тихим ходом перейшли темним коритарем до недалекої комнати. На зеленім суконї білярдового стола лежали кулї, покинені там в неладї по послїдній недокінченій партиї. Сташко вибрав з них дві, зняв з мармурового коминка великий алябастровий вазон і вкинув в него обі кулї. Кулї загуркотїли глухо і закрутили ся.

Сташко загасив сьвічку.

— Тягнїм!

Рівночасно запхали руки і не доторкнувшись витягли з алябастрового вазона свої льоси.

Сташко потер сірник о стїну і фосфоричне сьвітло осьвітило дві особи, що стояли біля себе мов дві статуи з бронзу і мармуру. В тій самій хвилинї сьвічка осьвітила темну комнату і білу кулю в руках.... Адольфа.

Тепер Сташко затремтїв на цїлім тїлї. Лице, доси блїде, пожовкло як віск, простягнув свою долоню, мов до привитаня або просьби!

— Звела мене надія — застогнав він. — Бог менї сьвідком, я думав, що на мене льос впаде.... Адольфе, прошу тебе, забудьмо ту всю комедию:

Черти Адольфа, доси мов скаменїлі, мов байдужі, затремтїли якось гірко, терпко. Та пародия усьміху зробила їх страшними.

— Щож ти хочеш осягнути своєю милостинею? Чи хочеш мати ще право сьміяти ся з мене, що чоловік знеславлений може знеславитись в друге?...

— Адольфе! благаю тебе! Я не бажаю твоєї смерти.... Ти маєш матір.... жий — для неї!....

Адольф закрив рукою очи. Автоматично доси випростований, подав ся нараз так, як би дістав нагло завороту голови.... Але се трева-

жавах, де есть мішанина народів і де кождий нарід має свою окрему ціль. В сім случаю треба вже добре обчислити ся з тим, який успіх може мати така політика, коли має дійстно принести якийсь хосен. Тут вже треба добре почислити ся не лиш з всіма силами свого народу, але й з силами противників, взглядно союзників та виміркувати, чи і коли може настати така хвиля, або чи можна буде довести до такої хвилї, в котрій можна би то осягнути, чого би хотіло ся. В державах конституцийних, де справи політичні всілякої натури рішають ся в парляментах і соймах, треба конче зважати на то, чи і коли дасть ся що осягнути тою політикою, та чи має ся сили до неї, бо в противнім случаю приходить ся вести ві цілими роками, а тогди то вже замість помочи народови, можна єму пошкодити і довести до розбитя сил народних. Політику опору веде ся длятого лиш у виїмкових случаях і звичайно лиш короткий час, бо кожда розумна політика опору стремить остаточно до того, щоби стати ся активною. Політика опору, що не має того на цїли, стає на скрізь пасивною, а тогди безусловно шкодить народови. Першим і найгіршим наслідком такої політики буває то, що она розбиває сили народу. У нас можна нераз почути слова, що політика опору, політика опозиції скріпляє сили, додає духа і сполучає людий в одну цілість. То неправда, бо то противить ся правилам природи. Найзвичайнійший примір з природи поучить нас о тім: Кількох людий збирає ся зломити дуб в лїсї; коли-б їм то удало ся, они готові би виломити і цілий ліс; пробують, але то їм не удає ся; тогди кидають они таку роботу та розходять ся і ніяка заохота не годна їх сполучити знову до такої самої роботи. Так само маєсь річ і з політикою опору. Опір одної части людий має зломити опір другої части; коли-ж не зломить, викликує знеохоту і роздор, люди розбивають ся і розходять ся від безуспішної роботи. Політики на відпорнім становищи, не могучи дати доказу дїлами, намагають тогди словами; в своїх бесїдах прибирають острійший тон, та викликують в народі пристрасти і невдоволене; за тим йдуть сварка і колотнеча, а дальше знеохота і крайний розлад та деморалїзация. Цїлий нарід розпадає ся тогди на всілякі, ворожі собі табори, робота народна слабне або таки зовсїм устає, а тогди дає ся легкий приступ всяким посторонним впливам. Нарід замість осягнути бодай яку дрібничку для свого добра, не осягає нічого, а тратить ще то, що вже собі здобув.

Оттакі бувають наслїдки нерозважної полїтики опору. Навіть у сильних народів не може така політика остати ся без злих наслїдків. Два дуже характеристичні приміри з найновійших часів таки з нашої держави можуть нас дуже добре і наглядно о тім поучити.

Німцї австрийскі довгий час держали ся політики опору. І що-ж показало ся? Они тратили давні здобутки один по другім, почали були розбивати ся на поодинокі табори і були би певно таки зовсїм розпали ся, коли-б завчасу не були покинули політики опору а не взяли ся до чинної політики. Сею політикою станули они знову сильні. А Чехи? Доки Чехи держали ся чинної політики, доти й були сильні; хоч деколи й дрібничками, але все таки здобували щось для свого народу, а з тих дрібничок склали таки не малу цілість народного добра. Німцї через політику опору тратили, Чехи через політику чинну здобували. Аж стало ся на відворот: одній части ческого народу, т. зв. Молодочехам, не сподобалась була чинна політика другої части; они були того погляду, що політикою опору зискають далеко більше. А що зискали нею? Не лиш не зискали нічого, але ще й запропастили не одно, що виборола була чинна політика. Через їх політику нарід ческий тратив а зискували Німцї. Они розбили нарід первістно на два табори, відтак розбили ся ще й самі, скріпили своїх противників Німців, своїм приміром і впливом пошкодили ще й другим славяньским народам — от хоч би лиш нам — і остаточно за кілька літ свого політикованя показали лиш то, що їх політика осталась лиш на словах і на папери.

Оттак виглядають ті два напрями політичні, котрі тепер і у нас проявили ся.

Перегляд політичний.

Справа реформи виборчої висунулась тепер наперед і стала ся нині найважнїйшою. Показало ся, що партиї парляментарні не можуть в сїй справі погодити ся. Вчера розійшла ся навіть була чутка, що справа єсть готова навіть викликати значні зміни, одначеж нинїшні вісти успокоюють вже і доказують, що справа реформи виборчої не викличе ніякої зміни в правительстві. Переговори ведуть ся дальше. Над сею справою застанавляв ся також і руский клюб. Рускі посли заявили ся за можливо як найбільшим розширенєм права виборчого.

Деякі віденьскі часописи оголосили проєкт реформи виборчої, котрий нїби то мав бути виготовлений з припорученя мужів довіря Кола польского. Presse і Fremdenblatt заявляють тепер, що проєкт сей був лиш приватною роботою одного члена Кола польского а Коло не має з нею ніякої звязи і не радило над тим проєктом.

Вісти з Петербурга вислані до берлиньских ґазет заперечують рішучо тому, мов би на місце ґен. Гурка мав бути іменований ґен. ґубернатором у Варшаві амбасадор ґр. Шувалов. Що-до правлїня царя Николая, то удержує ся чим раз сильнійше погляд, що він вступить в слїди свого батька.

Позаяк вже два рази минув речинець скликаня сербскої скупштини, то настав через то стан противний конституциї, а правительство постановило длятого розписати вибори до нової скупштини на лютий слїдуючого року і підпирати при тім також і радикалів прихильних династиї.

Новинки.

Львів дня 21 падолиста.

— Фундация Найд. Архикнязя Альбрехта. Дневник войскових розпоряджень оголошує постанови що-до фундациї, яку Найд. Архикнязь Альбрехт установив для 4-го полку драґонів, котрого есть властителем. Акт розпочинає ся від слів: Яко доказ моеї печаливости і давного привязаня до 4-го полку драґонів, в котрім я служив перед 55 роками, рішив я побільшити ненарушимий капітал до 40.000 корон на утворенє фонду в користь того полку. Доходи з капіталу 25.000 корон мають бути ужиті в користь фундациї для офіцирів, а доходи від 15.000 корон для підофіцирів.

— Презенту цїсарского наданя на гр. кат. парохію в Космачи дало Намістництво о. Емануїлови Лїсинецкому, сьвященикови з Васильковець.

— З руских товариств. В науковім товаристві імени Шевченка вибрано головою секциї історичної проф. М. Грушевского, бо проф. Н. Вахнянин перед виїздом у Відень зрік ся проводу в сїй секциї в користь п. Грушевского. Секция згодила ся видавати „Жерела до історії України-Руси“, що може коштувати річно около 4000 зр. Поки-що на се гроший нема, а видавництво таке дуже придалось би нам. — В товаристві „Боян“ у Львові вибрали вчера головою проф. Вол. Шухевича, заступником голови др. Ст. Федака, дірігентом о. Остапа Нижанковского.

ло лиш малу хвилину. В тій же хвили з обуренєм відкинув простягнену до него руку суперника.

— Геть собі! з осоружним милосердем своїм.... герою засад!

Глумливий сьміх, короткий, мов хлипане, вирвав ся з єго грудий. Він вибіг з комнати.

Сташко чув, як скорим кроком перейшов до своєї комнати. Ждав кілька хвилин, що тягнули ся як віки. Слухав у тій нічній тишині кождого шелесту, а чув лише, як неспокійне серце нерівно било ся.

Вкінци почув тихий гомін від замиканя дверий і легкий хід чоловіка, що йшов диваном. Коли Адольф хотів вийти з палати, мусїв минути двері салї білярдової. Сташко знав се.

При жовтавім блеску сьвічки замітив єго, як ішов куритарем; лице єго було смертельно бліде, а на руці, притисненій до грудий, блестів золотий перстень.

В одній хвили станув Сташко коло него. Простягнув руку, щоби єго здержати.

— Адольфе! — казав він уже не холодним і рішучим, але неспокійним, благаючим голосом.—Послухай мене лиш.... — Він забував, що тими самими словами закликав Адольфа, коли перед хвилею промавляв до него.

Але й тепер без успіху. Адольф не дав ся доторкнути ся, а смертельна ненависть заблисла в погляді, яким холодно глянув на змінене, нещасне лице Сташка.

— Не ображуй вже мене.... і дай менї спокій.

І збіг скоро по сходах.

Сташко вернув непевним кроком до салї. На зеленім сукнї білярдовім лежали біля себе обі кулї. „Отся невинна забавка, бездушна розривка, була перед хвилею убийчою льотериєю.... Сташко взяв їх в руку і підніс близше до очий, котрими не мов питав ся мертвого предмету про загадку долї людскої і про границї тих сил, що долею правлять, т. є. невмолимої льоґіки і слїпого случаю.... Відкинув кулї далеко і підійшов до вікна.

Чудова, місячна ніч обвіяла своїми чарами чоловіка, слїпого на єї блеск сріблистий, глухого на шепіт і звуки єї тихої, проймаючої, недорівнаної гармонії. Він в тій хвили бачив перед собою лише ті великі, чорні очи, в котрих вичитав до короткої пів-години всї подїї душі людскої, а бачив у них ту пекольну ненависть, з котрою они і щезли зперед него. В ухах остав ся єму тілько один звук; тих кілька слів, з котрих пробивала ся незмірна любов: „моя мати старенька жиє зі мною“. Більше нічого не чув і нічого не знав.

Нараз затряс ся; зпоза гущавини парку виринула добре знана єму стать і скорим кроком ішла маленькою долиною до маленького ліска. В сьвітлї місяця знати було докладно високу, гарну поставу Адольфа; навіть видко було руку, притиснену як перше до грудий. Могло здавати ся, що щось дуже дороге держить в нїй і тулить до себе. Щез в гущавинї.

Сташко закусив з болю губи. Захмарені брови і очи, котрими вдивив ся у далечину, сьвідчили про ту борбу, що відбувала ся в єго души. Сей чоловік, що держав ся доси твердих основ і мав душу непорочну, чув тепер якийсь внутрішний розрух, доси незнаний; якийсь бунт против того, що зробив в пересьвідченю, що сповняє свій найсьвятійший обовязок. Тремтячою рукою пересував хвилями по чолї, а поблідлі губи раз-пораз рушали ся, та тихим шепотом повтаряли очайдушне питане:

— Хіба я міг инакше зробити?

— Не було иншого виходу! — відповідав сам собі, бо не находив успокоєня в холоднїй льоґіцї розуму.

Перший се раз пересьвідченя, котрим повірив, котрі вели єго доси самою простою дорогою певної честности, захитались у стрічи з чоловіком, котрого жите пішло иншим шляхом. Коли в серци на хвилину відізвалось милосердє, то розум, суд тверезий не захитає ся навіть при виборі рішеня.... Робив в добрій вірі і не оглядав ся на наслїдки, і отсе невмолима доля спонукала єго, щоби силу своїх пересьвідчень запечатав кровю — людскою кровю!

Цїлий аж затремтів.

— Ох! чомуж не своєю власною.

І здало ся єму в тій хвили, що ті підстави, на котрих поставив цїлу систему своїх понять, ті непохитні засади, ті дороговкази житєві, цілий сей кодекс чести, доси для него сьвятий і ненарушимий, що всї ті нісенїтниці то марна, мертва, бездушна буква, недостаточна критерия в виду загадок, важних моральн

заступниками дірігента п. Барвіньску і п. Ф. Колессу. В товаристві заносить ся на енерґічну діяльність і новий дірігент Ост. Нижанковский се неоцінений набуток для товариства і у членів видко охоту поставити товаристо високо в опінії публичній.

— **Про „скарб" в Трійци** подає Gazeta kołomyjska кілька подробиць, котрими доповняємо нашу допись з Трійці. Мельник, що мав скарб найти, називає ся Франц Міннїх і єсть кольоністом з Маріягільфа під Коломиєю. Арештовані селяни і сам Міннїх заперечують рішучо, немов би найшли які скарби, хоч доказано, що Міннїх при помочи одного жидівского фактора і свого брата, також кольоніста з Маріягільфа, переговорював в справі купна Слобідки лїсної, в коломийскім повітї. Арештоване наступило в наслідок донесення двірского обшару в Трійци до старроства в Снятинї. Ревізия — як відомо — не відкрила нічого крім викопаної ями.

— **До париской сьвітової вистави в 1900 р.** приготовлюють ся Французи вже від тепер з великою енерґією. Комісия, що розслїджує проекти приватних виставців, затвердила вже делкі орігінальні вигадки. І так на пр. астрономи Амелен і Флямаріон будують місяць в $^{1}/_{350.000}$ природної величини, з представленєм всїх гір океанів, кратерів, що находять ся на місяци. Над сею великаньскою кулею буде уносити ся бальон на припонї, котрий дасть оглядаючим понятє о подорожи довкола місяця. Крім того устроює п. Флямаріон місяцевий краєвид, над котрим буде знимати ся звід неба з землею, планетами, зьвіздами і т. ин.

— **Черевики для собак** — отсе найновійша видумка промисловців. Коли в зимі сніг покриє улиці, на шинах трамваєвих від соли розстає сніг, а пси по тім ходять, то їм ноги ранять ся. Щоби їх забезпечити перед такими випадками, стали у Відни виробляти черевики з ґуми для собак. Але пси нерадо носять ті черевики.

— **Землетрясенє в Сицилії.** Дня 16 с. м. було сильне землетрясенє в Катанцаро, провінції неапольскої, в Мессині і в Реджджіо в Калябриї. Також в цілій провінції Катанії було землетрясенє. Тревало оно коротко, бо лише 12 секунд, але наробило дуже великої шкоди. В Мессинї завалила ся лїхтарня морска, богато домів і кілька церков. Найбільша шкода єсть в місцевости Сан Прокопіо, котра ціла завалила ся. Між иншим завалила ся там гарна церков і під румовищем погибло 60 людий. В місцевости Сьв. Евфемія вісім осіб убило, богато поранило; в Оппідо убило 4 особи, в Баняра сім і богато покалічило. В Мессинї люди спали під голим небом, в ваґонах зелїзниць або на кораблях. В Міляццо богато домів валить ся, в Тріпанї завалило ся 20 будинків, майже всюди пірвали ся телеґрафи. Король італійский післав 20.000 лїрів на дїткнених землетрясенєм, а префектови в Реджджіо післав Кріспі 17.000 лїрів. На ратунок людий вислано всюди войско, котре дуже щиро і енерґічно займає ся нещасними. З провінції калябрийскої доносять дальше, що в Семінара погибло 13 осіб, 50 покалїчило ся; ціла громада майже знищена. — В Пальмі всї будинки повалили ся; 7 осіб згинуло, 50 покалїчених. Подібно і в инших місцевостях. В Міляццо ще по 16 с. м. трясла ся два рази земля. Також з Сераєва доносять, що в Прозорі було вчера коротке землетрясенє і то в напрямі від північного сходу на полудневий захід. Що там в земли під нашими ногами діє ся!

— **Помер:** о. Володислав Бірецкий парох в Ольшанах нижанківского повіта в 54 р. житя.

Господарство, промисл і торговля.

(Дальше).

Товари корінні.

Корінєм називаємо в торговли всїлякі части ростин, котрі відзначають ся острим смаком, сильним запахом, а иноді ще й тим, що пускають в себе краску і служать за приправу до надаваня краски стравам і напиткам. Корінє не дає нам нїякої поживи, але оно дразнить наші органи смаку і травленя, а тим причиняє ся до того, що можемо не лиш їсти звичайно менше смачні страви, але й взагалї можемо більше їсти і лекше травити. В більшій скількости уживане, виливає корінє шкідливо на обіг крови і роздразнює сильно нерви. Коріня треба длятого мірно уживати; оно може шкодити особливо женщинам і дїтем та взагалї молодим особам; для старших осіб єсть оно добре. Берлиньский фізіольоґ, професор Цунц, так каже о коріню:

„Без коріня і приправи до страв не мали би ми не лиш охоти споживати достаточної скількости страв, але й наші органи травленя не пускали би з себе тілько соку, кілько би потреба, щоби наше тїло могло добре зужиткувати поживу. Але загально провиняємо ся скорше тим, що уживаємо за богато як за мало коріня. Особливо маючі люди вишукують собі що раз то нових і сильнїйших способів подразненя, щоби могли як найбільше страв споживати. Тим роздразнюють они над міру свій орґанїзм, а з того виходить опісля ослабленє органів травленя, котрі не можуть в достаточній скількости пускати з себе соків, анї втягати в себе із страв потрібну поживу. Велике число недуг в пізнїйшім віцї, походячих із нестравности, буває наслїдком такого надмірного дразненя. Молодїж особливо повинна того вистерігати ся".

Торговельним корінєм може бути цьвіт, пупінок цьвіточний, зерно насінне, овоч, листє, кора або наконець і сам корінь якоїсь ростини. Смак і запах коріня походить від того, що в нїм єсть линучий або т. зв. етеричний олієць т. є. такий, котрий дуже легко лине або улїтає у воздух. З того виходить, що всяке корінє треба дуже старанно переховувати в замкнених судинах, на холоднім і сухім місци, бо в противнім случаю оно легко звітріє, стратить запах і стане ся неужиточним. Найважнїйшим і найцїннїйшим в торговли єсть то корінє, котре походить з теплих країв, а то єсть причиною, що єго найбільше фальшують, особливо тогди, коли оно продає ся мелене. Крім того приходить в торговли ще й таке корінє, котре родить ся й у нас або взагалї в Европі. В слїдуючім зачнемо від найбільше уживаного коріня з теплих країв.

1. Перець.

Під назвою перцю приходить в торговли кілька родів коріня, котрі своїм видом і прикметами суть подібні до правдивого або т. зв. чорного перцю і так само як він уживають ся. Сюди належать:

1. Перець чорний або простий. В Малябарі, західнім побережу передної Індиї, в полудневих сторонах задної Індиї, особливо на півострові Маляка і на сундайских островах головно на Суматрі, росте корч 6 до 8 метрів високий, котрий подібно як блющ або хміль вє ся по всїлякій деревинї. Пеньок того корча буває на палець грубий, листє темно-зелене, подовгасто-округлаве, а против кождого листка виростають на 7 до 10 центиметрів довгі колосковаті грозна, подібні до грозен наших парічок, на котрих єсть 20 до 30, зразу зелених, а відтак червоних ягід. Отсї ягоди — то той перець, котрий появляє ся в торговли.

Перець росте дико лиш в Малябарі; звичайно засаджують ним цїлї лани і пускають на тики, як у нас хміль. В половинї грудня зривають недоспілі ще й зелені ягоди і сушать їх на сонцю або на огни. Мясо ягоди тогди зсихає ся, моршить ся і чорнїє. Позаяк ягоди вже на кождім грознї не суть однаково великі, лиш одні більші а другі, молоднї, менші, то перець з одної і тої самої збірки буває дуже неоднаковий. Старші ягоди дають зерно повнїйше, з меншими зморщками і тяжше, бо ядро в них більше і твердше; зовсїм спілі ягоди дають лихший товар, бо они не мають вже тої остроти, яку має перець з недоспілих ягід.

Роди і сорти чорного перцю. Найлїпший рід чорного перцю єсть малябарский, зерно буває брунатно-чорне, велике; — сінґапорский походить з міста Сінґапоре на малім острові на полудне від півострова Маляки, єсть добре сортований; — батавский з міста Батавії на острові Ява, єсть значно гірший, нечистий, рудої барви і легкий; — пінанґский з маленького острова Пульо Пінанґ, коло Маляки, найгірший, зерно нерівне, легке, з порохом і прутиками з грозен. Після ваги і твердости зерна, зависимої від єго доспілости розріжняємо слїдуючі сорти: *а)* твердий і тяжкий чорний перець: зерно єсть кругленьке, зморщки не великі і не глубокі, барва темно-брунатна, майже чорна, а лупинка держить ся міцно ядра і не дає ся відділити від него; *б)* середно твердий: зерно сиваво-чорне, менше, зморщки глубші, лупинка лущить ся досить легко; *в)* легкий перець: зерно буває всїлякої величини, лупинка лущить ся дуже легко, а навіть ціле зерно можна в пальцях розтерти.

2. Перець білий походить з тої самої ростини, що й чорний, а ріжнить ся від чорного лиш способом єго прилагодженя. Спілі ягоди перцю мочать ся в морскій або вапнянній водї, щоби мясо на них добре відстало, а відтак сушать ся на сонци і облущують ся руками. Тим способом лишає ся з ягід лиш сиваво або жовтаво біляве ядро, котре иноді ще й умисно білять. Білий перець єсть в смаку лагіднїйший, раз длятого, що єсть більше спілий, а відтак і длятого, що тратить свою остроту через мочене і облущуванє верхної лупинки. Білий перець роблять або таки на місци, або аж в Европі, головно в Анґлії. Білий перець приходить в двох сортах: *а)* Телїшері з малябарского побережа і *б)* Пінанґ. Обі сї сорти появляють ся найбільше в австрийскій торговли.

ТЕЛЄҐРАМИ.

Відень 21 падолиста. Після Pol. Corr. мав Найд. Архікн. Кароль Людвик вже вчера виїхати з Петербурґа.

Река 21 падолиста. При будові палати намістниківскої завалили ся два стовпи, а розбиваючи стїни убили 5 робітників і 12 покалїчили.

Рим 21 падолиста. Від землетрясеня згинуло в Сан Піо Капіо 200 людий, а множество єсть покалїчених; в Пальмі єсть 300 покалїчених. Шкоду обчисляють на звиш два міліони. Вулькан Стромболї став вибухати.

— **У Львові** виходять ті лїтературні часописи і вістники: **Зоря**, ілюстроване письмо лїтературно-наукове, 72 аркушів друку на рік, коштує 6 зр. у Львові, ул. Академична ч. 8. — **Дзвінок**, ілюстроване письмо для науки і забави руских дїтий і молодежи; 36 аркушів друку 5 зр. у Львові ул. Чарнецкого ч. 26. — **Правда**, місячник полїтики, науки і письменства, около 60 арк. друку, 5 зр. у Львові ул. Академічна ч. 8. — **Житє і Слово**, вістник лїтератури історії і фольклору; 60 аркушів друку 5, зр. у Львові, ул. Глубока ч. 7.

За редакцию відповідає Адам Креховецкий.

таких що важать долю і житє людске на вагах.... Так він їм повірив, він в імени тих засад поступав — і до чого дійшов? Ось там гасне одно житє людске, ту ломлять ся і гинуть инші, а він сам? послушне оруде своїх пересьвідчень, зробив все, що вважав своїм сьвятим обовязком і яку має нагороду за се? Де-ж то нехибне почутє власного вдоволеня, котрим привик віддихати, як груди єго родинним воздухом? Сумнїв лише, що раз тяжший зі своєю отрую вливає ся єму в душу, колотить рівновагу внутрішню, перегризає доси непохитні підвалини єго пересьвідчень, бо всї софізмати розуму заглушує виразний, певний, засуд голосу внутрішного: „Ти убийник!"

І почув, як нагла темнота залягла все єго єство моральне, як там гасли сьвітла, що вказували єму дорогу в житю, як мовкли голоси, котрих навчив ся слухати від ранної молодости: якась нїма, бездонна порожнена отвирала ся перед ним і дивний страх став рвати єго сильні, неустрашимі мужескі нерви. Не мав тепер керми, не мав оружя, не мав заборола і чув все один невгомонний, влізливий, страшенний голос у души своїй:

— Ти убийник!

Заломані руки затріщали єму в ставах; постать, звичайно сьміло випростована, похилила ся мов під вагою незнаного доси тягару, і сперла ся о примурок вікна.

(Конець буде.)

ІНСЕРАТИ.

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.